

*До разової спеціалізованої вченої ради
ДФ 35.725.153 у Львівському державному
університеті внутрішніх справ*

ВІДГУК

офіційного опонента, кандидата юридичних наук, доцента Юрчишина Віталія Дмитровича на дисертацію Плюскви Анастасії Володимирівни «Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції», представлену на здобуття ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право»

Оцінка актуальності обраної теми. Актуальність теми є ключовим критерієм оцінювання дисертаційного дослідження для визначення її наукової, практичної й соціальної значущості. У контексті сучасної теорії та практики у сфері кримінального провадження дисертація Плюскви Анастасії Володимирівни, предметом якої є організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції, є своєчасною, обґрунтованою та заснованою на нагальних потребах прокурорської практики, криміналістичної та кримінально-процесуальної теорії.

Дана тема не викликає сумнівів щодо її формулювання та обумовлена як сучасними викликами у сфері кримінальної юстиції, так і потребами вдосконалення діяльності органів прокуратури в умовах реформування правоохоронної системи України. Дисертація присвячена надзвичайно важливій та недостатньо дослідженій проблематиці – організації та тактиці підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, що передбачене ст. 191 КК України.

В умовах воєнного стану, складної економічної ситуації та підвищеного суспільного запиту на ефективну протидію корупційним кримінальним правопорушенням особливого значення набуває належне забезпечення

діяльності прокурора в суді першої інстанції. Саме від професійності, організованості та тактичної грамотності прокурора значною мірою залежить ефективність реалізації принципу невідворотності кримінальної відповідальності, забезпечення прав потерпілих, а також довіра суспільства до судової влади та органів прокуратури.

Дисертантка обґрунтовано звертає увагу на те, що сучасна модель прокуратури в Україні перебуває у процесі трансформації відповідно до європейських стандартів, а підтримання публічного обвинувачення розглядається не лише як обвинувальна діяльність, але й як гарантія дотримання прав людини та засад справедливого судочинства. У цьому контексті особливо цінним є намагання автора поєднати кримінально-процесуальні, організаційні та криміналістичні аспекти підтримання публічного обвинувачення в єдину концептуальну модель.

Важливість теми підтверджується також статистичними даними Офісу Генерального прокурора та Державної судової адміністрації України, які свідчать про значну кількість кримінальних проваджень за ст. 191 КК України та їх тривалий розгляд судами першої інстанції. Такі обставини вимагають розроблення ефективних тактичних та організаційних підходів до підтримання публічного обвинувачення, удосконалення взаємодії між прокурором, слідчим та оперативними підрозділами, а також вироблення спеціалізованих рекомендацій для прокурорської практики.

Дисертація є своєчасною також у зв'язку із реалізацією Стратегії розвитку прокуратури на 2025–2028 роки, одним із ключових напрямів якої визначено розвиток спеціалізації прокурорів та впровадження стандартів їх діяльності. У цьому аспекті результати дослідження мають не лише теоретичне, але й вагоме прикладне значення.

Таким чином, обрана тема є актуальною, суспільно значущою, відповідає сучасним тенденціям розвитку кримінального процесуального права та прокурорської діяльності, а також спрямована на вирішення важливого наукового й практичного завдання.

Оцінка наукової обґрунтованості положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, та оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Рівень наукової обґрунтованості дисертації Плюскви Анастасії Володимирівни відповідає критеріям, встановленим до наукових кваліфікаційних праць на здобуття ступеня доктора філософії. Автором проведено комплексний аналіз наукових джерел, нормативно-правових актів, практики ЄСПЛ, Верховного Суду, матеріалів кримінальних проваджень, а також узагальнено результати прокурорської практики щодо підтримання публічного обвинувачення у справах за ст. 191 КК України.

Особливої уваги заслуговує емпірична база дослідження, яка включає матеріали 144 кримінальних проваджень, результати опитування 131 прокурора, аналітичні та статистичні дані Офісу Генерального прокурора й Державної судової адміністрації України. Використання такого масиву практичного матеріалу забезпечило достовірність і прикладну цінність отриманих результатів.

Методологічний інструментарій дисертації є достатньо різноманітним і відповідає поставленим завданням дослідження. Автором використано діалектичний, історико-правовий, системно-структурний, структурно-функціональний, формально-юридичний, соціологічний та інші методи наукового пізнання. Їх застосування дозволило комплексно дослідити проблематику підтримання публічного обвинувачення та сформувати логічно завершену концепцію діяльності прокурора у суді першої інстанції.

Позитивно оцінюється прагнення автора до системного осмислення функції підтримання публічного обвинувачення через призму європейських стандартів прокурорської діяльності, концепції «Human Security» та принципу верховенства права. Висновки дисертації є логічними, послідовними, належним чином аргументованими та корелюють із поставленими завданнями дослідження.

Оцінка новизни представлених теоретичних та/або експериментальних результатів проведених здобувачем досліджень та рівня виконання поставленого наукового завдання.

Дисертаційне дослідження Плюски Анастасії Володимирівни вирізняється високим ступенем наукової новизни, яка проявляється як на рівні сформульованих понять і підходів, так і у запропонованих практико-орієнтованих рішеннях. У межах роботи було отримано результати, які не тільки поглиблюють наявні теоретичні уявлення про підтримання публічного обвинувачення, а й формують нові концептуальні засади для розвитку діяльності органів прокуратури.

До положень, що можуть претендувати на наукову новизну, на погляд рецензента, серед іншого слід віднести такі:

- формулювання авторського підходу до розуміння функції підтримання публічного обвинувачення як комплексної діяльності, що поєднує обвинувальну та правозахисну складові;

- визначення структури підтримання публічного обвинувачення як системної сукупності взаємопов'язаних етапів діяльності прокурора;

- обґрунтування доцільності законодавчої заміни терміна «державне обвинувачення» на «публічне обвинувачення» у КПК України та Законі України «Про прокуратуру»;

- визначення параметрів ефективності тактики підтримання публічного обвинувачення у справах щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем;

- розроблення рекомендацій щодо діяльності групи прокурорів та пропозицій щодо впровадження інформаційно-телекомунікаційної системи «iПрокурор»;

- пропозиції щодо удосконалення порядку дослідження доказів у судовому розгляді та змін до ст. 349 КПК України;

- обґрунтування необхідності розроблення міжвідомчої інструкції щодо взаємодії прокурора, слідчого та оперативних підрозділів.

Наукова новизна роботи полягає також у поєднанні процесуального та

криміналістичного підходів до діяльності прокурора в суді, що дозволило автору запропонувати комплексну модель організації підтримання публічного обвинувачення.

Теоретична та практична значимість результатів дисертаційного дослідження полягають у розвитку наукових уявлень про функцію підтримання публічного обвинувачення, її структуру, зміст та тактичні особливості у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем. Основні результати дослідження можуть бути використані:

- у правозастосовній діяльності органів прокуратури;
- у процесі підвищення кваліфікації прокурорів;
- під час підготовки методичних рекомендацій для прокурорів та стандартів прокурорської діяльності;
- у науково-дослідній та освітній діяльності.

Особливо цінними є пропозиції щодо організації діяльності груп прокурорів, планування дослідження доказів, тактики судових допитів, використання спеціальних знань та цифровізації прокурорської діяльності.

Оцінка змісту дисертації та її оформлення. Структура дисертації повністю відповідає вимогам до дисертаційних досліджень на здобуття наукового ступеня доктора філософії. Загальний обсяг становить 260 сторінок, з яких основна частина тексту — 166 сторінок. Робота складається зі вступу, трьох розділів які вміщують вісім підрозділів, висновків, списку використаних джерел (229 найменувань), а також додатків, що містять емпіричні матеріали та приклади практики.

Вступ містить чітке визначення об'єкта, предмета, мети, завдань дослідження, його новизни, теоретичної та практичної значущості, а також положень, які виносяться на захист. Уже на цьому етапі видно цілісність підходу дисертанта до теми, а також логічний зв'язок між обраною проблематикою та науковим апаратом.

У першому розділі «Теоретико-правові засади підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом

зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» досліджено конституційні, міжнародно-правові та кримінально-процесуальні основи захисту права власності від корупційних посягань. Автор акцентує увагу на тому, що привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем становить підвищену суспільну небезпеку через поєднання посягання на майнові права з підривом авторитету публічної служби. Визначено, що висока латентність таких кримінальних правопорушень, складність їх виявлення та доказування обумовлюють необхідність удосконалення механізмів досудового розслідування і підтримання публічного обвинувачення в суді.

У межах розділу проаналізовано історичний розвиток функції підтримання публічного обвинувачення в діяльності органів прокуратури України. Дисертантка простежує еволюцію прокурорської діяльності від наглядової моделі до сучасної правозахисної концепції, що формується під впливом європейських стандартів та реформ кримінальної юстиції. Окрему увагу приділено науковим підходам до визначення сутності публічного обвинувачення, а також проблемі термінологічної невизначеності між поняттями «державне» та «публічне» обвинувачення. Авторка доводить, що поняття публічного обвинувачення є ширшим за змістом, оскільки охоплює не лише інтереси держави, а й захист суспільства та прав людини.

Значну увагу приділено аналізу особливостей підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем. Автор наголошує, що наукові дослідження у цій сфері здебільшого зосереджені на криміналістичних і кримінально-правових аспектах, тоді як питання діяльності прокурора в суді залишаються недостатньо розробленими. У роботі обґрунтовано наявність прогалини у наукових дослідженнях щодо організації підтримання публічного обвинувачення саме у справах цієї категорії. Дисертантка аналізує труднощі, які виникають у практичній діяльності прокурора, зокрема багатоепізодність злочинної діяльності, співучасть, значний обсяг доказового матеріалу, необхідність використання спеціальних знань та складність побудови цілісної моделі доказування.

У процесі дослідження авторка розкриває сучасні підходи до ролі прокурора у кримінальному провадженні, наголошуючи на поєднанні функції кримінального переслідування з правозахисною функцією. Доведено, що діяльність прокурора має бути спрямована не лише на доведення винуватості особи, а й на забезпечення дотримання прав людини, недопущення безпідставного кримінального переслідування та реалізацію принципу верховенства права. У цьому контексті досліджено вплив міжнародних стандартів, рекомендацій Ради Європи та концепції «Human Security» на формування людиноцентричної моделі кримінального процесу в Україні.

Окремо проаналізовано процесуальні механізми зміни та відмови від обвинувачення, а також проблеми реалізації прав потерпілого у випадках відмови прокурора від підтримання обвинувачення. Автор обґрунтовує необхідність удосконалення положень кримінального процесуального законодавства з метою зміцнення процесуальної незалежності прокурора, забезпечення балансу інтересів сторін та реальної реалізації принципу змагальності.

У результаті дослідження дисертантка формує модель структури підтримання публічного обвинувачення в суді, яка охоплює підготовку прокурора до судового розгляду, участь у підготовчому судовому засіданні, представлення правової позиції, організацію та дослідження доказів, участь у судових дебатах, оскарження судових рішень та контроль за їх виконанням. Авторка доводить, що така структура забезпечує системність діяльності прокурора, відповідає міжнародним стандартам ефективного кримінального переслідування та сприяє підвищенню довіри суспільства до органів прокуратури й системи правосуддя загалом.

У другому розділі **«Організаційні та тактичні аспекти підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції»** – досліджено особливості взаємодії прокурора зі слідчими та оперативними підрозділами, а також практичні аспекти реалізації функції підтримання публічного обвинувачення на стадіях підготовчого провадження та судового розгляду.

Основну увагу приділено організаційній складовій діяльності прокурора як процесуального керівника, від ефективності якої залежить повнота формування доказової бази та результативність судового розгляду.

У межах розділу проаналізовано сучасний стан нормативного регулювання повноважень прокурора у кримінальному провадженні та встановлено, що чинна модель взаємодії між прокурором, слідчим і оперативними підрозділами потребує вдосконалення. Авторкою визначено основні проблеми практичної взаємодії, серед яких недостатній рівень інформаційного обміну, відсутність належного координаційного механізму на стадії судового розгляду, а також обмеженість процесуальних інструментів прокурора. У зв'язку з цим запропоновано авторське визначення взаємодії як системи узгоджених процесуальних та організаційних дій, спрямованих на забезпечення ефективного доказування у кримінальному провадженні.

Значну увагу приділено підготовчому судовому провадженню як ключовій стадії переходу від досудового розслідування до судового розгляду. Дисертант обґрунтовує визначальну роль прокурора у забезпеченні законності обвинувального акта, дотриманні прав учасників процесу та належній процесуальній підготовці справи до розгляду по суті. Окремо досліджено особливості розгляду угод про визнання винуватості у провадженнях щодо корупційних кримінальних правопорушень.

У роботі також розкрито тактичні та організаційні аспекти підтримання публічного обвинувачення під час судового розгляду. Автор акцентує увагу на складності доказування у справах про привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем, зокрема щодо встановлення суб'єктивної сторони злочину та причинно-наслідкового зв'язку між діями службової особи і заподіяною шкодою. Визначено важливість належного формування порядку дослідження доказів, активної процесуальної позиції прокурора та використання документів, експертних висновків і електронних доказів.

Окремо проаналізовано проблеми законодавчого регулювання судового розгляду, зокрема відсутність чіткого визначення поняття «короткий виклад обвинувального акта» та недосконалість положень ст. 349 КПК України щодо

порядку й обсягу дослідження доказів. Авторка обґрунтовує необхідність удосконалення процесуального законодавства та запровадження письмового порядку визначення обсягу дослідження доказів.

Завершальна частина розділу присвячена судовим дебатам як фінальному етапу активної діяльності прокурора в суді. Дисертантка зазначає, що відсутність законодавчо визначених вимог до структури та змісту обвинувальної промови обумовлює необхідність розроблення методичних рекомендацій для прокурорів з урахуванням специфіки окремих категорій кримінальних правопорушень. Загалом розділ має практико-орієнтований характер та спрямований на вдосконалення організації й тактики підтримання публічного обвинувачення у кримінальних провадженнях щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем.

Третій розділ «Удосконалення підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» – містить найбільш практико-орієнтовану частину роботи. Досліджено проблеми ефективності діяльності прокурора та визначено основні напрями вдосконалення організації підтримання публічного обвинувачення у відповідній категорії кримінальних проваджень. Авторкою узагальнено практику прокурорської діяльності та встановлено, що ефективність підтримання обвинувачення залежить від якості досудового розслідування, належної координації роботи прокурорів, а також системності представлення доказів у суді. Особливу увагу приділено необхідності формування структурованого досьє обвинувачення, яке забезпечує послідовність доказування, цілісність аргументації та належне сприйняття судом доказів сторони обвинувачення.

У межах розділу проаналізовано особливості організації діяльності групи прокурорів у складних багатоепізодних кримінальних провадженнях. Наголошено на відсутності належного нормативного регулювання функціонування таких груп, що негативно впливає на ефективність підтримання публічного обвинувачення. Авторка обґрунтовує необхідність

чіткого розподілу функцій між прокурорами, визначення ролі старшого групи та врахування спеціалізації, досвіду й навантаження при формуванні складу групи прокурорів. Окремо акцентовано увагу на доцільності впровадження сучасних цифрових інструментів для фіксації, аналізу та координації процесуальної діяльності під час судового розгляду.

Значну увагу приділено криміналістичному забезпеченню підтримання публічного обвинувачення як системі тактичних прийомів, організаційних заходів і криміналістичних рекомендацій, спрямованих на ефективне дослідження та представлення доказів у суді. Авторкою визначено основні елементи такого забезпечення: аналіз і візуалізація доказів, застосування тактичних прийомів судового допиту, використання спеціальних знань та взаємодія з експертами. Проаналізовано типові проблеми практики, зокрема недоліки взаємодії з експертними установами, ризики визнання доказів недопустимими, недостатню підготовленість прокурорів до застосування криміналістичних засобів та обмежене використання сучасних технологій візуалізації доказів.

Окремий акцент зроблено на значенні судових експертиз та судового допиту у процесі доказування. Дисертант підкреслює, що неналежна організація взаємодії з експертами, недоліки у формулюванні питань експертизи, а також недостатнє використання тактичних можливостей перехресного допиту негативно впливають на ефективність підтримання публічного обвинувачення. У підсумку автор доходить висновку, що комплексне поєднання належної організації діяльності прокурорів, криміналістичного забезпечення, сучасних технологій та професійної підготовки є необхідною умовою ефективного здійснення публічного обвинувачення у справах щодо привласнення майна шляхом зловживання службовим становищем.

Висновки є логічним узагальненням отриманих результатів і чітко корелюють із поставленими завданнями. Їх зміст демонструє завершеність дослідження та обґрунтованість усіх положень, що виносяться на захист.

Дисертація виконана українською мовою, стиль – академічно-науковий, чіткий, логічний.

Таким чином, зміст дисертації відповідає критеріям академічної доброчесності, наукової зрілості й методологічної повноти. Структура роботи забезпечує повноту розкриття теми, а якість оформлення засвідчує належний рівень підготовки здобувача.

Відображення наукових положень в опублікованих працях. Наукові результати, отримані в процесі підготовки дисертаційної роботи, оприлюднені у відкритому доступі шляхом публікації в профільних наукових виданнях. Загалом авторка опублікувала: 4 наукові статті у фахових виданнях, включених до переліку наукових фахових видань України, що належать до категорії «Б». У цих статтях відображено ключові наукові положення дисертації, зокрема питання розмежування поняття підтримання «публічного» чи «державного» обвинувачення, сутності функції органів прокуратури «підтримання публічного обвинувачення в суді», етапів підтримання публічного обвинувачення в суді та джерел доказів; 4 тези доповідей, оприлюднені на науково-практичних заходах, що свідчить про апробацію результатів дослідження в професійному середовищі та їх відкрити наукову дискусію.

Такий обсяг публікацій цілком відповідає вимогам МОН України до оформлення результатів дослідження, засвідчує їх наукову значущість та підтверджує належне представлення основних положень дисертації в академічній спільноті.

Дані про відсутність текстових запозичень та порушення академічної доброчесності. Під час ретельного вивчення змісту дисертації фактів порушення академічної доброчесності не виявлено.

Незважаючи на високий науковий і практичний рівень дослідження, дисертація містить окремі положення, які мають **дискусійний або уточнюючий характер**. Вони не знижують загальної цінності роботи, але можуть стати основою для наукової полеміки під час захисту.

Незважаючи на високий науковий рівень дисертації, окремі положення мають дискусійний характер та можуть бути предметом наукової полеміки під час захисту:

1. Дисертантка обґрунтовує необхідність заміни терміна «державне обвинувачення» на «публічне обвинувачення» у низці положень КПК України та Закону України «Про прокуратуру». Водночас у роботі доцільно було б більш детально проаналізувати можливі практичні наслідки такої законодавчої трансформації для правозастосовної практики.

2. Запропонована модель функціонування групи прокурорів та впровадження системи «iПрокурор» є перспективною, однак потребує додаткового опрацювання механізмів її технічної реалізації, інформаційної безпеки та інтеграції з іншими державними інформаційними системами.

3. У роботі значна увага приділяється тактиці судового допиту та дослідження доказів, проте недостатньо висвітлено особливості підтримання публічного обвинувачення у випадках зміни обвинувачення або відмови прокурора від обвинувачення в суді.

4. Окремого розвитку потребують положення щодо особливостей підтримання публічного обвинувачення у справах, які розглядаються в умовах воєнного стану та пов'язаних із функціонуванням судової системи в особливих умовах.

Загалом зазначені зауваження відображають власну наукову позицію рецензента, а окремі із них можуть слугувати підставою для наукової дискусії під час захисту дисертації.

Відсутність конфлікту інтересів. Рецензент не має реального чи потенційного конфлікту інтересів щодо здобувача та/або його наукових керівників.

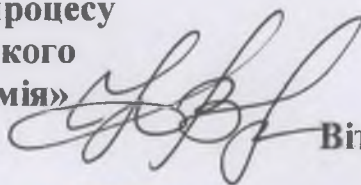
ВИСНОВОК: дисертація Плюскви Анастасії Володимирівни «Організація та тактика підтримання публічного обвинувачення щодо привласнення майна, вчиненого шляхом зловживання службовим становищем, в суді першої інстанції» є самостійним, оригінальним, актуальним науковим

дослідженням, в якому отримано нові науково обґрунтовані результати, які несуть сутнісне теоретичне і практичне значення та вирішують важливе наукове завдання, що має істотне значення для теорії і практики кримінального провадження.

Дисертація відповідає спеціальності 081 «Право» та вимогам до оформлення дисертацій, затвердженим наказом МОН України від 12 січня 2017 року № 40, Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії, затвердженого постановою Кабінету Міністрів України від 12 січня 2022 р. № 44, а її авторка Плюсква Анастасія Володимирівна заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 081 «Право».

Рецензент:

**Завідувач кафедри кримінального процесу
та криміналістики Івано-Франківського
інституту «Одеська юридична академія»
кандидат юридичних наук, доцент**

Віталій ЮРЧИШИН

Підпис засвідчую:

**Директор Івано-Франківського інституту
«Одеська юридична академія»,
доктор юридичних наук, професор**

Роман САВЧУК